

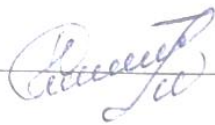
Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет ветеринарної медицини
Кафедра внутрішніх хвороб, фармації та біохімії

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

КАРДІОЛОГІЯ ТА ПУЛЬМОНОЛОГІЯ
(вибірковий)

Спеціальність	211 ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА
Освітня програма	21 ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти

Розробник:

Долбаносова Р.В., к.вет.н., доцент

Розглянуто, схвалено
та затверджено на
засіданні кафедри
внутрішніх хвороб,
фармації та біохімії

протокол від 09.06.2025 р. № 17

Завідувач
кафедри

Олександр НЕЧИПОРЕНКО

Погоджено:

Гарант освітньої програми

Олександр ЧЕКАН

Декан факультету,
де реалізується освітня програма

Людмила НАГОРНА

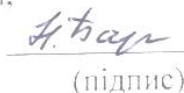
Рецензія на робочу програму надана

(підпис)

Оксана МЕЛКРОМАДА

(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(підпис)

Марія ТКАЧЕНКО

(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 19.06. 2025 р.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Кардіологія та пульмонологія		
2.	Факультет/кафедра	Ветеринарної медицини Внутрішніх хвороб, фармації та біохімії		
3.	Статус ОК	вибірковий		
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для	21 Ветеринарна медицина 211 ветеринарна медицина		
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркового ОК)	211 «Ветеринарна медицина»		
6.	Семестр та тривалість вивчення	7/8 15 тижнів		
7.	Кількість кредитів ЄКТС	5		
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)		Самостійна робота
		Лекційні	Лабораторні 46	104
9.	Мова навчання	Українська		
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Долбаносова Р.В.		
11.1	Контактна інформація	https://vet.snau.edu.ua/kafedri/kafedra-terapi%d1%97-farmakologi%d1%97-klinichno%d1%97-diagnostiki-ta-ximi%d1%97/sklad-kafedri/dolbanosova-rimma-valentiniivna-k-vet-n-docent/ e-mail: rimma19-82@ukr.net		
11.	Загальний опис освітнього компонента	Дисципліна «Кардіологія і пульмонологія» включає в себе основи анатомії, фізіології, морфології серцево-судинної та дихальної систем, етіологію, патогенез, симптоми, діагностику, лікування і профілактику хвороб серця та легень.		
12.	Мета освітнього компонента	Метою вивчення дисципліни є оволодіння студентами теоретичними і практичними знаннями з вивчення роботи серця та легень, етіології, патогенезу, симптомів, перебігу, діагностики та диференційної діагностики, лікування та профілактики захворювань пов'язаних з ураженням серцево-судинної та дихальної систем.		
13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на: іноземна і латинська мова, анатомія, фізіологія, біохімія, клінічна діагностика. 2. Освітній компонент є додатковою складовою для клінічної діагностики, внутрішніх хвороб тварин, паразитології, інфекційних хвороб, патологічної		

		анатомія, діагностики і терапія внутрішніх хвороб продуктивних тварин, спеціальної пропедевтика.
14.	Політика академічної доброчесності	Дотримання академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної або наукової діяльності. Порушення академічної доброчесності при вивченні ОК «Внутрішні хвороби тварин» вважаються : академічний плагіат, академічне шахрайство (списування, обман, видавання кимось виконаної роботи за власну), використання електронних пристроїв під час підсумкового контролю знань За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: Академічний плагіат – оцінка 0 , повторне виконання завдання. Академічне шахрайство – анулювання отриманих балів; повторне проходження оцінювання повторне виконання несамотійно виконаної роботи; Використання електронних пристроїв під час підсумкового контролю знань – відсторонення від виконання роботи, оцінка 0, повторне проходження підсумкового контролю
15.	Ключові слова	Серце, серцево-судинна система, хвороби міокарда, хвороби перикарда, хвороби ендокарда, хвороби судин, ЕКГ, пульмонологія, пневмонії, хвороби легень

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)			Як оцінюється РНД
	ПРН 1	ПРН 4	ПРН 20	
ДРН 1. Використовувати знання з анатомії, фізіології, морфології для визначення роботи серцево-судинної та дихальної системи різних видів тварин в нормі та за патології	+			Усне опитування Робота з тваринами
ДРН 2. Використовувати на практиці загальні та спеціальні методи дослідження серцево-судинної та дихальної системи.		+	+	Презентації з доповідями за темами Робота з тваринами та обладнанням
ДРН 3 Диференціювати клінічні ознаки хвороб серцево-судинної та дихальної систем	+	+		Тести множинного вибору
ДРН4. Використовувати знання особливостей етіопатогенезу, симптомів та перебігу хвороб для призначення лікування та профілактики, обираючи лікарські препарати відповідно до діагнозу хвороби.		+		Симуляційні вправи Вирішення ситуаційних задач

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМОПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу		Рекомендована література	
	Аудиторна робота			С. р.
	Лк	Ла б. з.		
Тема 1. Дослідження серцево-судинної системи План. 1. Вивчення серцево-судинної системи 2. Кардіологія та інтервенційна медицина. 3. Основні методи дослідження серця і судин (огляд, перкусія, аускультация).		4	10	1. Внутрішні хвороби тварин / Левченко В. І. та ін.;за ред. В. І. Левченка. Біла Церква, 2012. Ч. 1. 528 с. 2. Внутрішні незаразні хвороби тварин: підруч. / Цвіліховський М. І. та ін. 3-є вид., переробл. та доповн. Київ: Аграрна освіта, 2014. 614 с. 3. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин : практикум / Левченко В. І. та ін.;за ред. В.І. Левченка. Біла Церква,2000. 224 4. Долбаносова Р.В. Улько Л.Г. Course of lectures «Cardiology and pulmonology» Суми, 2022, с. 48. 5. Конспект лекцій з діагностики і терапії внутрішніх хвороб продуктивних тварин Долбаносова Р.В. Улько Л.Г. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 122. 6. Кардіологія і пульмонологія. Конспект лекцій. . Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 76. 7. Кардіологія та пульмонологія. Методичні вказівки для практичних занять та самостійної роботи студентів ФВМ. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 59. 8. Методичні вказівки до самостійної роботи по внутрішніх хворобах тварин для студентів факультету ветеринарної медицини на тему: «Фізіотерапія і

				фізіопрофілактика». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2017. – 30 с.
Тема 2. Спеціальні методи дослідження серця та судин План 1. Спеціальні методи дослідження серця та судин 2. Електрокардіографія 3. Фонокардіографія 4. Дослідження кров'яного тиску 5. Рентгенодіагностика захворювань серця		6	16	1. Внутрішні хвороби тварин / Левченко В. І. та ін.; за ред. В. І. Левченка. Біла Церква, 2012. Ч. 1. 528 с. 2. Внутрішні незаразні хвороби тварин: підруч. / Цвіліховський М. І. та ін. 3-є вид., переробл. та доповн. Київ: Аграрна освіта, 2014. 614 с. 3. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин : практикум / Левченко В. І. та ін.; за ред. В.І. Левченка. Біла Церква, 2000. 224 4. Конспект лекцій з діагностики і терапії внутрішніх хвороб продуктивних тварин Долбаносова Р.В. Улько Л.Г. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 122. 5. Кардіологія і пульмонологія. Конспект лекцій. . Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 76. 6. Кардіологія та пульмонологія. Методичні вказівки для практичних занять та самостійної роботи студентів ФВМ. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 59.
Тема 2. Спеціальні методи дослідження серця та судин План. 1. Дослідження шумів серця 2. Дослідження периферичних судин 3. Аритмії серця 4. Функціональна діагностика стану серцево-судинної системи		6	16	1. Внутрішні хвороби тварин / Левченко В. І. та ін.; за ред. В. І. Левченка. Біла Церква, 2012. Ч. 1. 528 с. 2. Внутрішні незаразні хвороби тварин: підруч. / Цвіліховський М. І. та ін. 3-є вид., переробл. та доповн. Київ: Аграрна освіта, 2014. 614 с. 3. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин : практикум / Левченко В. І. та ін.; за ред. В.І. Левченка. Біла Церква, 2000. 224 с 4. Конспект лекцій з діагностики і терапії внутрішніх хвороб продуктивних тварин Долбаносова Р.В. Улько Л.Г. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 122. 5. Кардіологія і пульмонологія. Конспект лекцій. . Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 76. 6. Кардіологія та пульмонологія.
Тема 3. Хвороби серцево-судинної системи. 1. Класифікація, поширення, загальні симптоми та синдроми хвороб серцево-судинної системи. 2. Хвороби перикарда. Методи діагностики,		8	20	4. Конспект лекцій з діагностики і терапії внутрішніх хвороб продуктивних тварин Долбаносова Р.В. Улько Л.Г. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 122. 5. Кардіологія і пульмонологія. Конспект лекцій. . Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 76. 6. Кардіологія та пульмонологія.

диференційна діагностика, лікування та профілактика. 3. Хвороби міокарда. Методи діагностики, диференційна діагностика, лікування та профілактика. 4. Хвороби ендокарда. Методи діагностики, диференційна діагностика, лікування та профілактика. 5. Пороки серця. Методи діагностики, диференційна діагностика, лікування та профілактика. 6. Хвороби судин. Методи діагностики, диференційна діагностика, лікування та профілактика.				Методичні вказівки для практичних занять та самостійної роботи студентів ФВМ. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 59. 7. Методичні вказівки до самостійної роботи по внутрішніх хворобах тварин для студентів факультету ветеринарної медицини на тему: «Фізіотерапія і фізіопрофілактика». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2017. – 30 с.
Тема 4. Дослідження дихальної системи. План 1. Загальна схема дослідження дихальної системи 2. Дослідження переднього відділу дихальної системи 3. Дослідження грудної клітки 4. Додаткові методи дослідження дихальної системи		6	8	1. Внутрішні хвороби тварин / Левченко В. І. та ін.; за ред. В. І. Левченка. Біла Церква, 2012. Ч. 1. 528 с. 2. Внутрішні незаразні хвороби тварин: підруч. / Цвіліховський М. І. та ін. 3-є вид., переробл. та доповн. Київ: Аграрна освіта, 2014. 614 с. 3. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин : практикум / Левченко В. І. та ін.; за ред. В.І. Левченка. Біла Церква, 2000. 224 с. 4. Хвороби верхніх дихальних шляхів. Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття №1-2 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни „Внутрішні хвороби тварин”. Улько Л. Г., Мусієнко В. М., Мусієнко О.В. Скляр О.І. Кистерна О. С. Шкромада О.І., Долбаносова Р.В. Суми, 2008р., 54 с
Тема 5. Хвороби дихальної системи 1. Класифікація, поширення, загальні симптоми та синдроми хвороб дихальної системи. 2. Хвороби верхніх дихальних шляхів. Методи діагностики, диференційна діагностика, лікування та профілактика.		6	12	5. Хвороби верхніх дихальних шляхів. Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття №3 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни „Внутрішні хвороби тварин”. Улько Л. Г., Мусієнко В. М., Мусієнко О.В. Скляр О.І. Кистерна О. С. Суми, 2008р., 49 с,
Тема 5. Хвороби дихальної системи		6	12	6. Хвороби верхніх дихальних шляхів.

1. Хвороби легень запального характеру. Методи діагностики, диференційна діагностика, лікування та профілактика. 2. Хвороби легень не запального характеру. Методи діагностики, диференційна діагностика, лікування та профілактика.				Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття №4 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни „Внутрішні хвороби тварин”. Улько Л. Г., Мусієнко В. М., Мусієнко О.В. Склад О.І. Кистерна О. С. Суми, 2008р., 43 с, 7. Хвороби верхніх дихальних шляхів. Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття №5 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни „Внутрішні хвороби тварин”. Улько Л. Г., Мусієнко В. М., Мусієнко О.В. Склад О.І. Кистерна О. С.Шкромада О.І., Долбаносова Р.В. Суми, 2008р., 38 с
Тема 6. Хвороби плеври. 1. Дослідження хвороб плеври 2. Методи діагностики, диференційна діагностика, лікування та профілактика хвороб плеври.		4	10	
Всього за 5 семестр		46	74	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять</u> , консультацій)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кількість годин
ДРН 1. Використовувати знання з анатомії, фізіології, морфології для визначення роботи серцево-судинної та дихальної системи різних видів тварин в нормі та за паталогії	<i>Інформативне заняття</i> де студенти отримують готову інформацію, яку необхідно запам'ятати, <i>заняття візуалізація</i> - демонстраційні матеріали, форми наочності, які не лише доповнюють словесну інформацію, а й самі виступають носіями змістовної інформації. <i>Проблемні</i> – диспути за матеріалами заняття. Використання платформи MOODLE, ZOOM під час	10	<i>Позааудиторна робота</i> – читання літератури за темою, перегляд роликів щодо роботи серця та дихальної системи, фіксації тварин при проведенні досліджень,	22

	змішаної форми навчання.			
ДРН 2. Використовува ти на практиці загальні та спеціальні методи дослідження серцево- судинної та дихальної системи.	Ознайомлення з загальними та спеціальними методами дослідження, в умовах ННВК «Віварій» СНАУ та ветеринарних клінік м. Суми. Проведення загального огляду тварин з метою виявлення клінічних та субклінічних стадій захворювання. Використання платформи MOODLE, ZOOM під час змішаної форми навчання.	10	Позааудиторна робота – складання плану дослідження серцево-судинної та дихальної систем для конкретного виду тварин. Перегляд відеофайлів щодо спеціальних методів дослідження серцево-судинної та дихальної системи.	22
ДРН 3 Диференціюват и клінічні ознаки хвороб серцево- судинної та дихальної систем	Заняття візуалізація - демонстраційні матеріали, форми наочності, які не лише доповнюють словесну інформацію, а й самі виступають носіями змістовної інформації. Заняття-прес-конференція де пропонується студентам письмово поставити викладачу запитання з теми, яка буде вивчатися. Протягом двох-трьох хвилин студенти формулюють запитання і передають їх викладачеві. Під час заняття викладач дає відповіді на запитання. Запитання студенти подають на	16	Позааудиторна робота – Розв’язання ситуаційних задач. Тестування на платформі MOODLE	30

	початку теми для виявлення інтересів групи або потоку, їх установок, можливостей; в середині – для залучення студентів до вузлових моментів курсу і систематизації знань; у кінці – для визначення перспектив розвитку засвоєного змісту. <i>Робота з тваринами</i>, де розбираються основні клінічні прояви хвороб тварин та проводиться диференційна діагностика. <i>Проблемні</i> – диспути за матеріалами заняття. Використання платформи MOODLE, ZOOM під час змішаної форми навчання.			
ДРН4. Використовувати знання особливостей етіопатогенезу, симптомів та перебігу хвороб для призначення лікування та профілактики, обираючи лікарські препарати відповідно до діагнозу хвороби.	<i>Заняття візуалізація</i> - демонстраційні матеріали, форми наочності, які не лише доповнюють словесну інформацію, а й самі виступають носіями змістовної інформації. <i>Робота з тваринами</i>, де розбираються умови утримання тварин, ланки патогенезу основні клінічні прояви хвороб серцево-судинної системи та системи дихання	10	<i>Позааудиторна робота</i> – Читання матеріалу щодо запропонованих тем. Перегляд роликів з внутрішніх незаразних хвороб серцево-судинної та дихальної систем, які розташовані на платформі MOODLE Розв'язання ситуаційних задач.	30

	тварин та пропонуються протоколи лікування і профілактики <i>Проблемні</i> – диспути за матеріалами занять. Використання платформи MOODLE, ZOOM під час змішаної форми навчання.			
--	--	--	--	--

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено у 5 семестрі

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Усне опитування	15 балів/15%	До 15 тижня
2.	Вирішення ситуаційних завдань, симуляційні вправи	20 балів/20%	До 13 тижня
3.	Презентації з доповідями за темами	15 балів/15%	До 14 тижня
4.	Робота з тваринами та обладнанням	30 балів/30%	До 12 тижня
5.	Тести множинного вибору	20 балів/20%	До 7 тижня

5.1.1. Критерії оцінювання у 5 семестрі

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Усне опитування	<5 балів	5-10	11-14 балів	15 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкрити, відсутній аналіз інших підходів до	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми

		питання		
Вирішення ситуаційних завдань, складання протоколів	<10 балів	11-15	15-19 балів	20 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкрити, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання, розв'язані ситуаційне завдання розв'язане повністю, протокол складений	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Підготовка презентацій та доповідей	<5 балів	5-10	11-14 балів	15 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Презентація підготована, але доповідь не чітка, не логічна	Виконано усі вимоги завдання, доповідь та презентація відповідають поставленим вимогам	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Робота з тваринами	<15 балів	15-20	21-26	27-30
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але є незначні порушення методик	Завдання виконане вірно	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Тести множинного вибору	<10 балів	10-15	16-19	20
	Менше 10 правильних відповідей	10-15 правильних відповідей	16-19 правильних відповідей	Всі правильні відповіді

5.2. 2. Формативне оцінювання у 5 семестрі:

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1.	Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над ситуаційними задачами	10-15 хвилин в кінці кожної вивченої теми
2.	Зворотній зв'язок від студента під час роботи	Наступне заняття після вивчення нової теми

3.	Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після презентації самостійної роботи	5, 12 тиждень
4.	Обговорення ситуаційних задач з груповим обговоренням	Після вивчення нової теми
5.	Експрес опитування з взаємоперевіркою студентів	6, 14 тиждень

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела

1. Внутрішні незаразні хвороби тварин: підручник/ [М.І.Цвіліховський, В.І.БережаВ.С. Січкарта ін.]; За ред. М.І.Цвіліховського.–[З-євид.]–К.: Аграрна освіта, 2014. –614с.

2. Внутрішні хвороби тварин: практикум / [М.І. Цвіліховський, Н.І.Бойко, С.І.Голопурата ін.]; за ред. М.І.Цвіліховського –К. : ЦП КОМПРИНТ, 2016. –224 с.

3. Внутрішні хвороби тварин / [В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, В.В.Влізло та ін.]; за ред. В.І. Левченка –БілаЦерква, 2012. –Ч.1. –528 с.

4. Внутрішні хвороби тварин / [В.І. Левченко, В.В.Влізло, І.П. Кондрахін та ін.]; за ред. В.І. Левченка –БілаЦерква, 2015. –Ч.2. –610с.

Додаткові джерела

5. Ветеринарна клінічнабіохімія / [В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П.Кондрахін та ін.]; за ред. В.І. Левченка і В.Л. Галяса. –БілаЦерква, 2002. –400с.

6. Довідник лікаря ветеринарної медицини / П.І. Вербицький, П.П. Достоевський. –К.: «Урожай», 2004. –1280 с.

Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до самостійної роботи по внутрішніх хворобах тварин для студентів факультету ветеринарної медицини на тему: «Фізіотерапія і фізіопрофілактика». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2017. – 30 с.
2. Правила особистої гігієни і безпеки праці при дослідженні хворих тварин і надання їм лікувальної допомоги. / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2015. – 17 с.
3. Course of lectures «Cardiology and pulmonology» Долбаносова Р.В. Улько Л.Г. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 48.
4. Конспект лекцій з діагностики і терапії внутрішніх хвороб продуктивних тварин Долбаносова Р.В. Улько Л.Г. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 122.
5. Кардіологія і пульмонологія. Конспект лекцій. . Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 76.
6. Кардіологія та пульмонологія. Методичні вказівки для практичних занять та самостійної роботи студентів ФВМ. Суми, РВВ СНАУ, 2022, с. 59.
7. Хвороби верхніх дихальних шляхів. Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття №1-2 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни „Внутрішні хвороби тварин". Улько Л. Г., Мусієнко В. М., Мусієнко О.В. Скляр О.І. Кистерна О. С.Шкромада О.І., Долбаносова Р.В. Суми, 2008р., 54 с,
8. Хвороби верхніх дихальних шляхів. Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття №3 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни „Внутрішні хвороби тварин". Улько Л. Г., Мусієнко В. М., Мусієнко О.В. Скляр О.І. Кистерна О. С. Суми, 2008р., 49 с,

- 9 Хвороби верхніх дихальних шляхів. Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття №4 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни „Внутрішні хвороби тварин”. Улько Л. Г., Мусієнко В. М., Мусієнко О.В. Скляр О.І. Кистерна О. С. Суми, 2008р., 43 с,
- 10 Хвороби верхніх дихальних шляхів. Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття №5 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни „Внутрішні хвороби тварин”. Улько Л. Г., Мусієнко В. М., Мусієнко О.В. Скляр О.І. Кистерна О. С. Шкромада О.І., Долбаносова Р.В. Суми, 2008р., 38 с,
- 11 Долбаносова Р.В. д.в.н., Улько Л.Г. Course of lectures «Cardiology and pulmonology» Суми. ,с. 48.

Інші джерела

12. Долбаносова Р.В., Мунтеану К.О. (19-23 квітня 2021). Гемолітична хвороба новонароджених поросят. Аналіз причин виникнення. Матеріали НПК викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ, Суми, 187.
13. Долбаносова Р.В., Колієнко К. О. (2021). Класифікація стадій гіпертрофічної кардіоміопатії кішок. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента, Суми, 237
14. Долбаносова Р.В., Швець І.В. (2022). Миокардит у собак. Матеріали НПК викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (26-29 квітня 2022 р.), Суми, 154
15. Долбаносова Р.В., Колієнко К.О. (2022). Гіпертрофічна кардіоміопатія у дрібних домашніх тварин. Проблема та її вирішення. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Ветеринарна медицина», випуск 4 (59), 2022. Суми, 17-23
16. Кириченко А.А. ПАТОЛОГІЯ СЕРЦЯ ВЕЛИКИХ ПОРІД СОБАК. Матеріали НПК викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (14-16 травня 2024 р.). Суми, 2024, С 292

Програмне забезпечення

1. Vetter Software- хмарна система управління ветклінікою з можливістю вести кардіологічні протоколи.
2. **EchoVet** – програмне забезпечення для аналізу ехокардіограм (УЗД серця) у дрібних тварин.
3. **VET-Echo** – інструмент для обробки та аналізу УЗД-зображень, спеціально адаптований для ветеринарії.
4. **CardioVet** – модуль в ветеринарних клінічних інформаційних системах для ведення історії хвороб із фокусом на серцево-судинні захворювання.
5. Horos, horosproject.org
6. Vet-Anatomy Web, www.imaio.com